

they have terrible consequences. Therefore, having information on their nature, content, types, etc. we can smooth out their consequences. In this article the author attempts were made to identify theoretical approaches to the definition of "political conflict" and to characterize the essence of the concepts of "conflict", "social conflict", "political conflict". Special attention was focused on identifying the differences between the concepts of "conflict" and "contradiction".

Keywords: *conflict, social conflict, political conflict, contradiction.*

Конфликты. Они встречаются во всех сферах деятельности людей и часто относятся к числу значительных и волнующих событий человеческой жизни. Политические конфликты являются необходимым и важным элементом существования государства. Но ужасными бывают порой их последствия. Поэтому обладая информацией о их сущности, содержания, типов и т.д. можно сгладить их последствия. В данной статье автором были предприняты попытки выделить теоретические подходы к определению понятия «политический конфликт», а также охарактеризовать суть понятий «конфликт», «социальный конфликт», «политический конфликт». Отдельное внимание было сосредоточено на выявлении разницы между понятиями «противоречия» и «конфликт».

Ключевые слова: *конфликт, социальный конфликт, политический конфликт, противоречие.*

УДК 327.29 (4 -14)

ББК 66

Павло Лодин

РОЛЬ БОГДАНА ОСАДЧУКА В РОЗРОБЦІ КОНЦЕПЦІЙ ІНТЕГРАЦІЇ В РЕГІОНІ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДОЇ ЄВРОПИ

Геополітичний устрій в регіоні Центрально-Східної Європи після II світової війни потребував трансформації. Нова система безпеки мала включати отримання незалежності державами регіону і регіональну інтеграцію. Основою для реалізації цих проектів було українсько-польське примирення. Український політолог і публіцист Богдан Осадчук (1920 — 2011) активно долучався до розробки і пропагування таких проектів як Міжмор'я та інших.

Ключові слова: *Міжмор'я, українсько-польське примирення, Центрально-Східна Європа, Україна, Польща.*

Ситуація у Центрально-Східній Європі (ЦСЕ) справляла вирішальний вплив на міжнародну безпеку біполярного світу. Роздробленість регіону становила першопричину втрати незалежності та завоювання регіону Німеччиною і СРСР. Здобуття незалежності держав регіону, подолання тоталітаризму і радянського домінування вимагало розробки нової конфігурації системи міжнародних відносин, яка б унеможливила повторення ситуації 1939 – 1945 рр.

Існуюча конфігурація системи безпеки потребувала суттєвих трансформацій. Новий регіональний порядок мав включати: здобуття незалежності державами ЦСЕ; досягнення міжнаціонального примирення та інтенсифікацію інтеграції та співробітництва.

Проекти нового геополітичного устрою розроблялися в еміграції інтелектуальною елітою народів, що втратили свою незалежність. Свій вагомий внесок зробив зокрема український історик, політолог і публіцист Б.Осадчук (1920 — 2011 рр.), постійний автор статей в польському еміграційному часописі “Kultura” Є.Гедройця. Він усвідомлював, що налагодження українсько-польського примирення і інтеграція на цій базі були важливою складовою стабілізації політичної ситуації в регіоні ЦСЕ.

Однією з популярних концепцій була ідея створення Міжмор'я — конфедеративного чи федеративного утворення, що охоплювало б територію між Балтійським, Адріатичним і Чорним морями. Модель його створення викристалізувалася в 1918 р. в умовах відродження польської держави (хоча історичні корені можна виводити ще з самої ідеї створення Речі Посполитої Двох народів та ідеї

князя А.Чарторийського в ХІХ ст.). Головною ж ціллю реалізації Міжмор'я уже в задумах маршала Ю.Піلسудського було ослаблення Росії через вибудовування союзницьких відносин з народами колишньої Російської імперії (суперечливість термінів: союз, федерація, конфедерація, що використовувалися, свідчили про те, що саме ідея Міжмор'я не мала цілісного характеру). Ключовим було залучення до даного проекту саме українців, без яких він не міг існувати. Результатом цього став союз Петлюри-Піلسудського в 1920 р. Радянсько-польська війна завершилася підписанням Ризького миру 1921 р., що ознаменувало крах даної концепції і перебудову відносин Польщі з народами на сході на інших засадах [12].

Згодом зміцнення радянської потуги на сході та приход до влади нацистського режиму Гітлера на заході привели до катастрофи ІІ світової війни. Її наслідком стало формування біполярної системи міжнародних відносин, за якою народи ЦСЄ втратили свою самостійність. Зміна даної конфігурації в регіоні вимагала, найперше, тісної співпраці українців і поляків.

Спроби українсько-польського примирення мали місце уже після закінчення ІІ світової війни. В рамках цього українські і польські інтелектуали випрацьовували, зокрема, різні теоретичні моделі інтеграції. Однією з важливих спроб аналізу можливості міжнаціонального зближення була пресова дискусія 1947 – 1948 рр. Б.Осадчук був ознайомлений з проектами інтеграції ЦСЄ, які висувалися під час цієї полеміки та згодом. Так, він відзначав пропозицію члена Української революційної демократичної партії М.Воскобійника про створення щита Україна – Польща – Білорусь для захисту від російського імперіалізму; викладені в цьому контексті в 1952 р. ідеї соціаліста С.Чернецького, який пропонував утворення блоку народів від Балтійського моря до Кавказу [5, с. 59, 7, с. 95 – 96].

Дискусія 1947 – 1948 рр., яка на думку Б.Осадчука не досягла потрібних результатів, продемонструвала українські побоювання щодо польських федеративних концепцій, в яких з одного боку націоналістичні кола вбачали закамупльований польський імперіалізм, а з іншого, більш помірковані представники — небезпечні тенденції нейтральності щодо знищення Російської імперії і гегемоністські тенденції польських федералістів щодо Білорусі та України. Тому полеміка щодо форм федерації у той час не була актуальною через невирішеність більш нагальних питань українсько-польських відносин: “Кидаючи зараз ретроспективний погляд на дискусію, можна зробити висновок, що вона розвивалася неорганічно, одразу взявшись за розв'язання ключових та ієрархічно найвищих проблем (наприклад, форм федерації), залишаючи за бортом багато справ і важливих скалок” [5, с. 48, 55 — 56; 7, с. 89, 93 – 94].

Геополітичні зміни наприкінці ХХ ст. дозволяли повернутися до пілсудчикової ідеї Міжмор'я. Розвал соціалістичного табору та здобуття самостійності його народами створювало передумови для розвитку інтеграційних процесів в регіоні через налагодження дво- та багатосторонніх відносин в напрямку порозуміння і співробітництва. Одним з форумів, в рамках якої велися дискусії щодо моделей співпраці та форм інтеграції було середовище часопису “Kultura”.

24 серпня 1991 р. було проголошено Акт незалежності України. Польща, попри вичікувальну позицію західного світу, уже 2 грудня 1991 р., першою визнала самостійність України. З приводу цього редактор “Kultury” Є.Гедройць писав до Б.Осадчука: “Надзвичайно вітаю. Незалежність України – це історична дата, до того ж у повному значенні цього слова. Я дуже зрадів, що польський уряд не підвів і визнав незалежність [України], не озираючись на західні країни” [2, с. 51].

Статус незалежності був легітимізований через проведений 1 грудня 1991 р. всеукраїнський референдум, на якому за дане рішення проголосували 90,32 % громадян. Одночасно цього дня пройшли і перші вибори Президента України.

Новообраний глава держави, Леонід Кравчук, в інтерв'ю Б.Осадчуку від 2 грудня 1991 р., серед іншого, окреслив і вектори закордонної політики нової держави. Серед пріоритетів відзначався розвиток відносин з Росією, Білоруссю і Угорщиною. Особлива увага акцентувалася на широкій співпраці з Польщею, яка першою визнала незалежність України і двостороннє співробітництво з якою закріплювалося через спільне підписання міжнародних договорів [8, s. 115].

Анахронічний на перший погляд, в історичному і практичному плані проект Міжмор'я набував нового змісту в сучасних реаліях. Він повернувся в публіцистиці Б.Осадчука в видозміненій у відповідності до потреб часу формі і розглядався як спроба залучення України до європейських процесів. При цьому автор зазначав, що “Польща може і навіть повинна стати провідником спочатку неформального; але з часом і зростанням досвіду – навіть більш тісного об’єднання держав цього регіону” [1, с. 533; 5, с. 289].

Саме геополітичне положення держав регіону ЦСЄ між такими потужними гравцями як Росія і Німеччина спонукало їх до зближення. Розширення співробітництва та інтеграції України з сусідами, найперше з Польщею, на переконання Б.Осадчука, дозволяло забезпечити “безпеку від загроз з боку традиційних противників нашої незалежності”. Проблема можновладців та інтелектуалів полягала в політичній недалекоглядності та відсутності альтернативних ідей щодо шляхів розвитку зовнішньої політики. “Якщо в нашому регіоні між Балтійським і Чорним морем не знайдуться мислителі як Мєрошевський і не надихнуть політиків до практичних дій, Польща, Білорусь, Україна і балтійські країни можуть протягом однієї генерації знаходитися знову перед обличчям загрози сьогоденній незалежності [...] Тож якщо ці шість держав не знайдуть спільної ідеї економічного і військового союзу, жодні вишеградські трійки чи чорноморські спільноти їм не допоможуть. Якщо би до цієї конфігурації приєдналися Угорщина і Чехословаччина, була би то поважна конфігурація між Німеччиною і Росією [9, s. 85].

Офіційна Варшава не використала потенційних можливостей, що виникли в нових геополітичних реаліях. Зокрема, не виступила ініціатором перспективного проекту створення регіональної системи економічно-політичної співпраці “від країн балтійських через Білорусь і Україну до Румунії і Угорщини і тодішньої Чехословаччини”. Оцінюючи відмову Польщі від “плану Кравчука” щодо створення зони безпеки у ЦСЄ, розтягнутої на Балтику, Україну, Білорусію, Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, Румунію, Молдавію, Болгарію і Австрію з можливістю використання української ядерної зброї для захисту регіону, Б.Осадчук констатував, що ідея створення навколо вісі Варшава – Київ “центру притягання інших потенційно слабших партнерів виявилася такою ж чужою як колись плани Пілсудського і Петлюри” [1, с. 533; 11, s. 103 – 104].

Станом на 1993 р., дискусія щодо проекту Міжмор'я практично припинилася (одним з небагатьох спікерів ідеї серед українського політикуму був письменник І.Драч). Інші схожі доктрини також не просувалися далі заяв чи теоретичного опрацювання: концепція співпраці між державами в басейні Чорного моря була перехоплена Туреччиною, що утримувала лідерські позиції в даному регіоні; а ідея створення безатомної зони між Росією і Францією з участю найбільших держав, зокрема, Німеччини, Польщі і України взагалі не стала об'єктом детальних обговорень [10, s. 115].

Б.Осадчук вкотре повертався до ідеї Міжмор'я. Наприклад, діагностував високий рівень, на який вийшло співробітництво між українського і польського сторонами уже в період президентства Л.Кучми і А.Квасневського, що дозволяло вкотре заявляти про необхідність реалізації даної концепції: “[...] залишається далі в сфері підготовки не

менша, а політично навіть важливіша, концепція створення простору Міжмор'я, або з'єднання басейну Балтики з басейном Чорного моря. Це – програма сторіччя, якщо не тисячоліття, бо якщо вдасться цей задум реалізувати, перевернемо стару геополітику, для нас завжди не вигідну, догори ногами” [5, с. 331; 4, с. 124].

Професор М.Мруз про зацікавлення Б.Осадчука даною концепцією відзначав наступне: “Адаптована до сучасних умов стара ідея Міжмор'я не містила внутрішньо послідовної і інтелектуальної новаторської ідеї, не була вона і прикладом класичної політичної думки в розуміння політичних визначень, однак її привабливість слідувала з геополітичних, і, певною мірою, воєнно-політичних реалій Центральної і Східної Європи після розпаду Радянського Союзу і формування нової політичної карти, так важливої для міжнародної безпеки і стабілізації Старого континенту” [3, с. 48].

Таким чином, проект Міжмор'я не вдалося реалізувати тоді, коли він пропонувався маршалом Ю.Пілсудським. Причинами цього було те, що вона не носила стратегічного значення, не була детально розроблена і польським політичним керівництвом згодом була обрана альтернативна модель побудови відносин з народами на сході.

Нові геополітичні реалії II половини — кінця ХХ ст. дозволяли заявляти про актуальність і навіть стратегічне значення цієї концепції. Українському історику, політологу і публіцисту Б.Осадчуку вдалося частково відновити інтерес до цієї теми в своїх публікаціях. Видозмінена і пристосована до сучасних умов дана концепція чи інші схожі проекти інтеграції на базі українсько-польського примирення, при умові їх реалізації, мали би на думку автора суттєвий політичний зиск для їх суб'єктів. Водночас жоден з таких амбіційних планів, які звучали часом на високому політичному рівні (наприклад, “план Кравчука”) так і не було втілено на практиці.

1. Генік М. Польсько-українське примирення у політичній діяльності Богдана Осадчука / М.А.Генік // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Спецвипуск. – С. 529 – 535.

2. Єжи Гедройць та українська еміграція. Листування 1950–1982 років [Упорядкування, передне слово і коментарі Богуміли Бердиховської]. – К.: Критика, 2008. – 752 с.

3. Мруз М. Европейский выбор Украины в исторической перспективе. От Мазепы до Ющенко / М.Мруз // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 97. Частина II (у двох частинах) – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, ІМВ, 2011. – Ч. II. – С. 40 – 53.

4. Hofman I. Ukraina, Litwa, Białoruś w publicystyce paryskiej "Kultury" / Iwona Hofman. – Poznań : Wydaw. Forum Naukowe ; Wrocław : Passat - Paweł Pietrzyk, 2003. – 322 s.

5. Осадчук Б. Україна, Польща, світ: Вибрані репортажі та статті / Б.Осадчук. – К.: Смолоскип, 2001. – 356 с.

6. Osadczyk B. Między Nowym Jorkiem a Kijowem / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1993. – № 7/634 – 8/635. – S. 117 – 126.

7. Osadczyk B. Polonica w prasie ukraińskiej / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1993. – № 6/556 – S. 87 – 97.

8. Osadczyk B. "Pragniemy ścisłej współpracy z Polską". Wywiad z Prezydentem Ukrainy Leonidem Kravchukiem / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1992. – № 1/532 – S. 114 – 120.

9. Osadczyk B. Ukraina i sąsiedzi / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1992. – № 6/537. – S. 81 – 86.

10. Osadczyk B. Ukraina i sąsiedzi: łatanie dziur / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1993. – № 3/546. – S. 113 – 118.

11. Osadczyk B. Ukraina sam na sam / Bohdan Osadczyk // Kultura. – 1992. – № 1/532. – S. 102 – 109.

12. Нереалізована мрія маршала Пілсудського [Електронний ресурс] / Polskie Radio S.A. – Матеріал Н.Олійника. – 01.07.2010. – Режим доступу: <http://www2.polskieradio.pl/eo/dokument.aspx?iid=135510>

The geopolitical structure in East-Central Europe needed the transformation after the World War II. The new system of the safety had to include the independence of states in the region and the regional integration. The Ukrainian-Polish reconciliation was the basis for these projects. The Ukrainian political scientist and journalist

Bogdan Osadchuk (1920 - 2011) was involved actively in the development and promotion of such projects like Intermarium and others.

Key words: *Intermarium, the Ukrainian-Polish reconciliation, East-Central Europe, Ukraine, Poland.*

Геополитический устрой в Центрально-Восточной Европе после II мировой войны требовал трансформации. Новая система безопасности должна была включать получение независимости странами региона и региональную интеграцию. Основой для реализации этих проектов было украинско-польское примирение. Украинский политолог и публицист Богдан Осадчук (1920 — 2011) активно приобщался к разработке и пропагандированию таких проектов как Междуморье и других.

Ключевые слова: *Междуморье, украинско-польское примирение, Центрально-Восточная Европа, Украина, Польша.*

УДК 14:327
ББК 66.5

Андрій Міщук
Мар'яна Міщук

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ЕТИКО-МОРАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ДЕРЖАВИ В ПОГЛЯДАХ ВЛАДИК УГКЦ

Стаття присвячена дослідженню державного виміру національної ідентичності в поглядах ієрархів УГКЦ. Розкрито сутність національної ідентичності, ті головні риси й прикмети, що становлять основу національної самобутності і своєрідності. Проаналізовано поради та настанови Владик щодо майбутнього України та етичні норми й моральні принципи, які базуються на доктрині християнства.

Ключові слова: *ідентичність, національна самоідентифікація, політичне життя, компоненти національної ідентичності, релігія, Церква, суверенітет, незалежність, християнський патріотизм, політико-релігійна ідеологія, етичні засади політики, християнська етична традиція.*

Вагомим чинником суспільно-політичного життя в процесі становлення незалежної Української держави стала потреба творення власної державницької ідеології, яка б базувалася на морально-етичних засадах християнства. Проблеми морального функціонування будь-якого суспільства, в тому числі, й українського сьогодні займають чільне місце у цілому комплексі економічних, соціально-політичних, духовних перетворень. В умовах сучасних суспільно-політичних перетворень реальною силою, яка опирається на беззаперечну довіру населення України є церква, а тому, у цьому контексті актуальною постає проблема трактування державного виміру національної ідентичності в поглядах кардинала Гузара.

Українські дослідники О. Антонюк, М. Вівчарик, О. Картунов, І. Кресіна, І. Курас, О. Майборода, Л. Нагорна, М. Обушний, І. Оніщенко, В. Панібудьласка, А. Пономарьов, Б. Попов, В. Ребкало, С. Римаренко, Ю. Римаренко, В. Степаненко, М. Степико, Ю. Шемшученко, Г.Палій та інші заклали теоретико-методологічний фундамент досліджень етнополітичних явищ та процесів націостановлення й державотворення в Україні. сформулювати такі найголовніші риси національної ідентичності:

- 1) історична територія, або рідний край;
- 2) спільні міфи та історична пам'ять;
- 3) спільна масова, громадська культура;
- 4) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів;
- 5) спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території.

Національна ідентичність більшістю дослідників визначається як процес ототожнення, уподібнення себе з певною нацією. У особистості з'являються